

УДК 726.6:69.059.25

MODELING AND LOGIC OF DECISION-MAKING WHEN FORMING THE TRADITIONAL CHARACTER OF THE HISTORICAL ENVIRONMENT OF ODESSA CATHEDRAL SQUARE, UKRAINE**МОДЕЛЮВАННЯ ТА ЛОГІКА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТРАДИЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ ІСТОРИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА СОБОРНОЇ ПЛОЩІ ОДЕСИ, УКРАЇНА****Meshcheriakov V.M. / Мещеряков В.М.***d.ph arch., ass.prof. / канд.архит., доц.*

ORCID: 0000-0003-0930-8784

*Odessa National Maritime University, Odessa, Mechnikova, 34, 65029**Одеський національний морський університет, Одеса, Мечникова, 34, 65029*

Анотація. В роботі розглядається можливість застосування науково-практичних методів при формуванні традиційного характеру історичного середовища Соборної площі Одеси з відтворенням видатної втраченої пам'ятки – кафедрального Спасо-Преображенського собору, який було зруйновано у 1936 р. Відповідно до робочої гіпотези, відтворення Собору поверне традиційний характер історичного середовища ансамблю Соборної площі, сприятиме духовному розвитку мешканців міста, підвищенню туристичної привабливості Одеси та збільшенню доходів у бюджеті всіх рівнів. Використання методів моделювання, логіки та інших при формуванні традиційного характеру історичного середовища Соборної площі Одеси дозволило обґрунтовувати прийняті рішення, в результаті реалізації яких місту було повернуто один з його символів.

Ключові слова: історичне середовище, науково-практичні методи, відтворення втраченої пам'ятки.

Вступ. Феномен Одеси створювався видатними творцями: Ф. Деволаном, Й. Дерібасом, великим Дюком, герцогом Де Рішельє, князем М. Воронцовим і багатьма, багатьма іншими особистостями, увічненими одеситами. Одночасно з початком формування планувальної структури міста у 1794 році, було закладено головний храм Одеси – кафедральний Спасо-Преображенський собор на Соборній площі. Він розвивався одночасно з містом і у 1903 році, після останньої реконструкції по проекту архітектора А. Тодорова, одночасно міг вмістити до 12000 прихожан. Шпиль дзвіниці собору заввишки 77 метрів був головною містобудівною домінантою, а сам храм – центром духовного життя Одеси. У 1936 році Собор було зруйновано. Відповідно до робочої гіпотези [1 с.37], сформованої нами у 1993 році, колишню велич нашого міста неможливо відродити без повернення історичного вигляду Соборній площі, без відтворення головного храму як центру духовного життя і містоутворюючого елемента центру Одеси, що переконливо показано на історичних гравюрах із зображенням образу міста-порту. На нашу думку, відтворення Собору мало стати першим кроком і основою для творення успішного і сталого майбутнього Перлини біля моря.

Основний текст. Використання системного підходу передбачає моделювання від загального до окремого. В системі розселення України налічується 29742 населених місць, в тому числі 402 – історичні населені місця. В Одеській області є 12 історичних населених місць, з яких найбільше і відоме

– Одеса. Відповідно до «Історико-архітектурного опорного плану, проекту зон охорони, визначення меж історичних ареалів Одеси», затвердженого Міністерством культури і туризму України у 2008 році, в місті є ряд територій з особливим пам'ятко-охоронним статусом. Це землі історико-культурного призначення, зони охорони пам'яток, два історичних ареали, пам'ятки архітектури і містобудування місцевого та національного значення, а також ядро історичного центру міста-порту Одеси, яке у 2009 році включено до попереднього списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. До історично сформованих архітектурних ансамблів міста разом з іншими належить ансамбль Соборної площі, який почав формуватися одночасно із заснуванням Одеси у 1794 році.

В основному на Соборній площі збереглася історична забудова з пам'ятниками архітектури і містобудування, історії, монументального мистецтва за категорією місцевого значення, а також фонова забудова (рис. 1). Є об'єкти сучасної забудови, в тому числі дисонуючі. Основним об'єктом, який «тримав» Соборну площу і весь історичний центр Одеси до 1936 року, був Одеський кафедральний Спасо-Преображенський собор. Після його руйнування площа була кілька разів перейменована і втратила традиційний характер історичного середовища. Після здобуття незалежності у 1991 році в Україні почалися процеси, пов'язані з відтворенням видатних втрачених об'єктів культурної спадщини, в число яких потрапив і одеський Собор. Будівлю Собору було поетапно відтворено у 2000-2005 роках без використання бюджетних коштів і урочисто освячено у 2010 році (рис. 3).

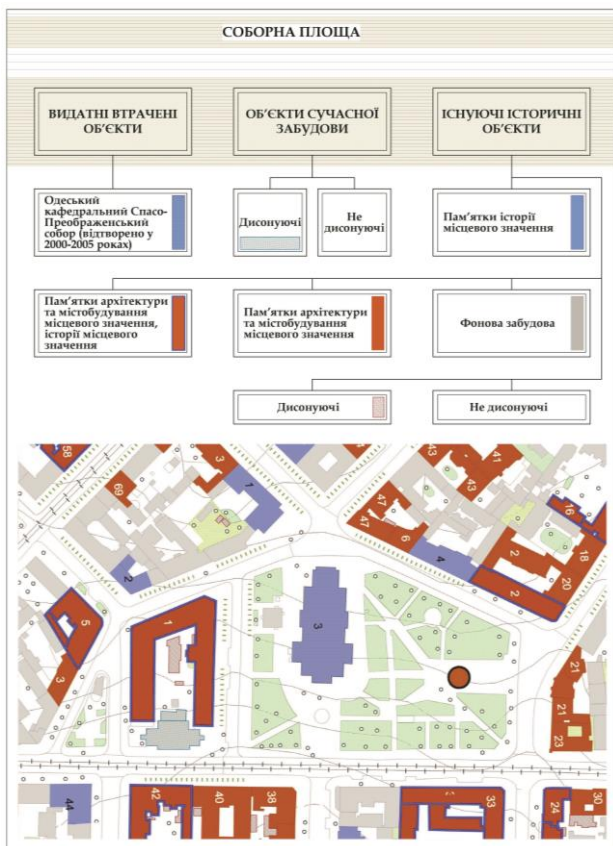

Рис.1 Структура Соборної площі
Авторська розробка, схема – ІАОП [2]

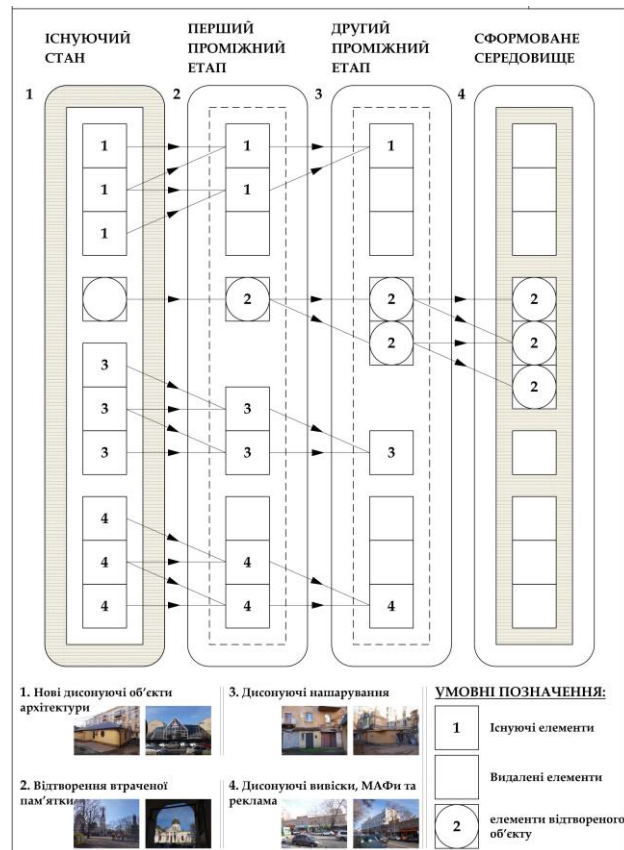

Рис.2 Етапи формування середовища
Авторська розробка, фото автора

Еволюція змін у функціональному призначенні Соборній площі включала чотири основні етапи, а саме: встановлення меж Соборної площі і спорудження прототипу Собору у XVIII столітті; поетапне будівництво Собору і формування громадського простору Соборної площі як головної площі Одеси у XIX столітті; руйнування традиційного характеру історичного середовища Соборної площі і перетворення її в зелену зону у XX столітті; формування традиційного характеру історичного середовища Соборної площі з відтворенням Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору у XXI столітті.

До основних функціональних груп елементів існуючої забудови Соборної площі відносяться: підприємства громадського харчування; об'єкти торгівлі промисловими товарами; офіси, навчальні заклади; готелі та квартири; житлові приміщення; об'єкти інженерної інфраструктури; об'єкти громадського призначення; комплекс відтвореного Собору.

Область можливих рішень при формуванні традиційного характеру історичного середовища Соборної площі, включає: знесення сучасних дисонуючих об'єктів архітектури; «розчищення» дисонуючих нашарувань на історичних будівлях; відтворення цінних втрачених об'єктів культурної спадщини; знесення дисонуючих рекламних конструкцій, вивісок і малих архітектурних форм.

З використанням методів теорії прийняття рішень побудовано Дерево можливих рішень і показаний шлях рішень при формуванні традиційного характеру історичного середовища Соборної площі. Серед основних об'єктів вибору позначені: тип населеного місця; історичний період; наявність видатних втрачених об'єктів культурної спадщини; наявність історичних нашарувань; наявність сучасних об'єктів архітектури, вивісок, рекламних конструкцій; стан інженерних мереж; стан об'єктів благоустрою; стан будівель в межах площі.

Відповідно до обраних об'єктів вибору визначено, що Соборна площа розташована в історичному місці, вона остаточно сформувалася на початку XX століття, на її території до 1936 року розташовувався видатний втрачений об'єкт культурної спадщини, на історичних будівлях є велика кількість дисонуючих нашарувань, побудовані сучасні дисонуючі об'єкти архітектури, розміщені вивіски і рекламні конструкції. Стан інженерних мереж в межах Соборної площі вимагає проведення ремонтних робіт, благоустрій знаходиться в незадовільному стані і потребує повної реконструкції. Стан оточуючих площу будівель вимагає проведення комплексу ремонтних робіт і реставрації.

Формування традиційного характеру історичного середовища Соборної площі умовно поділено на чотири етапи (рис. 2), від зафіксованого існуючого незадовільного стану – через усунення дисонуючих об'єктів і відтворення втраченого Собору – до послідовно сформованого історичного ансамблю Соборної площі.

Висновки. Було розглянуто можливість застосування науково-практичних методів при формуванні традиційного характеру історичного середовища Соборної площі Одеси з відтворенням видатної втраченої пам'ятки – кафедрального Спасо-Преображенського собору, який було зруйновано у 1936

р. Відповідно до робочої гіпотези, відтворення Собору поверне традиційний характер історичного середовища ансамблю Соборної площі, сприятиме духовному розвитку мешканців міста, підвищенню туристичної привабливості Одеси та збільшенню доходів у бюджети всіх рівнів.

Використання методів моделювання, логіки та інших при формуванні традиційного характеру історичного середовища Соборної площі Одеси дозволило обґрунтовувати прийняті рішення, в результаті реалізації яких місту було повернуто один з його символів (рис. 3).

Рис. 3 Відтворений кафедральний Спасо-Преображенський собор
фото автора

Література:

1. Мещеряков В.М. Відтворення Одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору: Монографія. Фенікс. Одеса, 2017. 464 с.

2. Генеральний план міста Одеси, Історико-архітектурний опорний план.

[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

<https://omr.gov.ua/ru/city/departments/uag/generalniy-plan-g-odessi/> (дата звернення 19.11.2020)

Abstract. The paper examines the possibility of using scientific and practical methods in the formation of the traditional character of the historical environment of the Cathedral Square in Odessa, Ukraine, with the reconstruction of an outstanding lost object of cultural heritage - the Cathedral of the Transfiguration of the Savior, which was destroyed in 1936. In accordance with

the working hypothesis, the reconstruction of the Cathedral will return the traditional character of the historical environment of the Cathedral Square ensemble, contribute to the spiritual development of the city residents, increase the tourist attractiveness of Odessa and increase revenues to the budgets of all levels. The use of modeling methods, logic and others in the formation of the traditional character of the historical environment of the Cathedral Square in Odessa made it possible to substantiate the decisions made, as a result of which one of its symbols was returned to the city.

Key words: *historical environment, scientific and practical methods, reconstruction of the lost object of cultural heritage.*

Науковий консультант: д.арх., проф. Мироненко В.П.

Стаття відправлена: 21.11.2020 р.

© Мещеряков В.М.